

naast de zadelvormige verdikking aangepakt en afgebeten, waarna door de grotere slakken een helft van de worm geheel verorberd werd. Bij verstoring van het eten door fotograferen werden aangebeten wormen meestal losgelaten, of als de worm al deels was ingeslikt werd die rigoureuus afgebeten. Soms werd het reeds ingeslikt deel dan weer uitgespuugd. Juveniele slakjes zijn nog niet in staat om een worm te consumeren maar ze bijten zich er wel aan vast, mogelijk om lichaamssappen uit de worm te zuigen.

De eerste populatie van *Testacella haliotidea*

Levende individuen van *Testacella haliotidea* zijn eerder in Nederland aangetroffen, maar tot nu toe meestal in kassen. In 2009 vond Ton de Winter een schelpje van *Testacella haliotidea* in aanspoelsel van het riviertje de Voer in Withuis (gemeente Eijsden, provincie Limburg), op de grens met België (de Winter & van Nieulande, 2011). Dankzij het specifieke patroon van groeilijnen op de schelpjes zijn de slakken individueel te identificeren. Dat sluit uit dat ik in mijn achtertuin herhaaldelijk dezelfde dieren (die tot zes jaar oud kunnen worden) heb opgeraapt. Het staat vast dat zich in mijn achtertuin een reproducerende populatie van *Testacella haliotidea* heeft gevestigd die de tamelijk strenge winter van 2010/2011 heeft overleefd. Het ligt voor de hand om aan te nemen dat de soort met tuinplanten is geïntroduceerd maar ik heb geen idee met welke, omdat er in mijn tuin merendeels inheemse vaste planten staan. Elders in mijn straat zie ik wel in toenemende mate aanplant van mediterrane soorten, zoals bijvoorbeeld palmen. In de achtertuinen van mijn burens aan weerszijden is *Testacella haliotidea* inmiddels ook waargenomen.

Mijn dank gaat uit naar Ruud Bank, Rykel de Bruyne en Harry Raad voor hulp bij de eerste stappen op weg naar identificatie van deze slak en naar Gerard Majoor voor hulp bij het schrijven van deze bijdrage. Ton de Winter dank ik in het bijzonder voor de anatomische determinatie van de slak en zijn naspeuringen naar eerdere vondsten van deze soort in Nederland.

Literatuur

QUICK, H.E. (1960): British slugs (Pulmonata: Testacellidae, Arionidae, Limacidae). – Bulletin of the British Museum (Natural History), Zoology 6 (3): 105-226, pl. 1-2. London. www.biostor.org/reference/1305

WINTER, A.J. DE, & NIEULANDE, F.A.D. (2011): *Testacella haliotidea* Draparnaud, 1801 in the Netherlands (Gastropoda Pulmonata, Testacellidae). – Basteria 75 (1/3): 11-22.

Geraadpleegde internetbronnen:

www.conchsoc.org. How to identify Testacella species.

www.conchsoc.org/aids_to_id/testa.php

www.animalbase.uni-goettingen.de. Species summary for *Testacella haliotidea*. www.animalbase.uni-goettingen.de/zooweb/servlet/AnimalBase/home/species?id=1297

Adres van de auteur:

Scheldepootstraat 56
4339 BN Nieuw en Sint-Joosland
frvannieul@zeelandnet.nl

Deze bijdrage is deels gebaseerd op het artikel van A.J. de Winter en F.A.D. van Nieulande in Basteria 75 (1-3): 11-22.

Komt *Physella gyrina* (Say, 1821) op Terschelling voor?

Henk K. Mienis

Summary.- Does *Physella gyrina* (Say, 1821) occur on Terschelling? Among the Bladder snails found on the site of the ice-rink of Midsland-North, on the island Terschelling, the Netherlands, in the autumn of 2010, two different forms of pointed shells could be distinguished. The slender shells represented without doubt *Haitia acuta*, the others, characterized by much broader and proportionally less higher shells, are provisionally identified as *Physella gyrina* (Say, 1821). That is another American species which has been reported already as occurring in Ireland, Great Britain and Germany. A follow up investigation of the site is planned for October 2011.

Het heeft heel lang geduurd tot men tot de conclusie is gekomen dat de Puntige blaashoren *Haitia acuta* (Draparnaud, 1805), beter bekend als *Physa* of *Physella acuta*, van oorsprong eigenlijk een Amerikaanse soort is. Op Terschelling is deze invasieve zoetwaterslak ooit in enkele plasjes nabij het oude scherm op de Boschplaat aangetroffen in de jaren 1958, 1960 en 1962 (Mienis, 2004). Daar is zij echter reeds lang geleden weer verdwenen. In de Doodemanskisten dook deze invasieve slak echter op in de herfst van 2003 en ontwikkelde zich daar zelfs tot de meest algemene soort (Mienis, 2004 & 2005). Maar ook daar schijnt zij ondertussen weer verdwenen te zijn want in 2009 en 2010 heb ik tevergeefs naar dit slakje gezocht.

Dat houdt niet in dat deze soort op Terschelling is verdwenen want ondertussen werd zij aangetroffen in slootjes en greppels nabij het Groene strand, in sloten in de buurt van Seerijp en in

het water van de ijsbaan in Midsland-Noord. Het voorkomen van deze soort in sloten nabij het tuincentrum van Seerijp is het meest interessant want dat kan er op wijzen dat zo goed als zeker deze exoot met aquatische planten van de vastewal in dat tuincentrum terecht is gekomen en zich vandaar over het eiland begint te verspreiden. Inderdaad bleken de bakken waarin de waterplanten tijdelijk gehouden worden vol te zitten met Puntige blaashorens. In het gebied van de ijsbaan in Midsland-Noord werd de Puntige blaashoren voor het eerst in 2010 aangetroffen. Er bestaat zo goed als zeker een rechtstreeks verband tussen deze slak en het uitzetten of dumping van waterplanten in dit ondiepe water. Op deze wijze is bijvoorbeeld in 2008 ook een ander slakje de Smurfslak *Ferrissia clessiniana* (Jickeli, 1882) daar met Witte waterlelies *Nymphaea alba* terecht gekomen (Mienis, 2010).

Op 19 en 27 september 2010 werd echter naast de Puntige blaashoren ook nog een andere niet Nederlandse Blaashoren in de zuid-oosthoek van de ijsbaan aangetroffen. Die slakjes zijn net als *Haitia acuta* in het bezit van een puntige top, dit in tegenstelling bijvoorbeeld tot de Stompe blaashoren *Physa fontinalis* (Linnaeus, 1758), die van nature op Terschelling voorkomt. Deze tweede soort is echter veel breder en bolter van vorm, maar heeft ook een relatief lagere top dan de Puntige blaashoren. Een studie van de literatuur heeft uitgewezen dat we hier hoogst waarschijnlijk te maken hebben met *Physella gyrina* (Say, 1821) (Mienis & Mienis, 2010 & Mienis, 2011). Dit is ook een Amerikaanse soort die nog niet in Nederland onder natuurlijke omstandigheden is aangetroffen, maar wel bijvoorbeeld reeds in andere West-Europese landen als Groot Brittanië en Ierland (Anderson, 1996) en in Duitsland (Glöer, 2002). In oktober, wanneer ik weer op Terschelling ben, zal ik proberen om meer materiaal van deze mogelijk tweede Amerikaanse soort te bemachtigen.

Literatuur

- ANDERSON, R. (1996): *Physa gyrina* (Say), a North American freshwater gastropod new to Ireland, with a key to the British Isles Physidae. – Irish Naturalist Journal, 25 (7): 248-253.
- GLÖER, P. (2002): Mollusken I. Die Süßwassergastropoden Nord- und Mitteleuropas, Bestimmungsschlüssel, Lebensweise, Verbreitung. – Die Tierwelt Deutschlands, 73: 327 pp. ConchBooks, Hackenheim.
- MIENIS, H.K. (2004): Eindelijk een bevestiging van het voorkomen van de Puntige blaashoren (*Haitia acuta*) op Terschelling. – Spirula, 340: 97-98.
- MIENIS, H.K. (2005): Wie is er bezig om van Doodemanskisten een tropisch aquarium te maken. – Rinkelbollen, 2005 (2): 1-3.
- MIENIS, H.K. (2011): Komt er naast de Puntige blaashoren nog een andere Amerikaanse blaashoren op Terschelling voor? – Rinkelbollen, 2011 (2): 11-13.
- MIENIS, H.K. & MIENIS, D. (2010): The development of an aquatic mollusc fauna at the site of the ice-rink in Midsland-Noord, Terschelling, the Netherlands. – Ellipsaria, 12 (3): 8-9.

Adres van de auteur:

National Collections of Natural History,
Tel Aviv University, IL-69978 Tel Aviv en
National Natural History Collections,
Hebrew University of Jerusalem, IL-91904
Jerusalem, Israel of p/a Scholeksterhof 36,
1444 AS Purmerend.
mienis@netzer.org.il

Verslag NMV-excursie Heemtuin Malden, bosje Driehuizerweg en botanische tuin Arcadië Nijmegen: land- en zoetwatermollusken

Gerard van der Velde¹, E.A. (Bert) Jansen², Abraham bij de Vaate³, Sylvia J. van Leeuwen⁴ & Anthonie D.P. van Peursen⁵

Summary.- The authors reported the malacological findings during an excursion of the Dutch Malacological Society in the surroundings of Nijmegen, The Netherlands.

De excursie van de NMV vond plaats op 10 april 2010 en stond o.l.v. Bram bij de Vaate en Bert Jansen wat betreft de heemtuin te Malden en o.l.v. Gerard van der Velde wat betreft het bosje bij de Driehuizerweg en de botanische tuin Arcadië te Nijmegen. De opkomst was 18 personen, n.l. Bert en Anneke Jansen, Maarten en Carla de Jong, Peter en Lies Klok, Sylvia van Leeuwen, Gab en Ingrid Mulder, Marij Orbons, Anthonie en Dorine van Peursen, Herman en Hennie Roode, Bram bij de Vaate, Gerard en Willy van der Velde en Rob Vink. Aan het ochtendgedeelte in Malden namen ook enkele medewerk(st)ers van de Heemtuin Malden deel.

Op 7 september 2009 ontving Bert Jansen per email een verzoek van Gerda Seyler, coördinator voor inventarisaties in de Heemtuin te Malden, om hulp bij de inventarisatie van mollusken in de Heemtuin. Er zijn in de afgelopen jaren diverse dieren- en plantengroepen geïnventariseerd maar de groep van de weekdieren was nog niet aan bod gekomen (Anonymus, z.j.). Na overleg met de excursiecommissie van de Nederlandse Malacologische Vereniging werd besloten om een excursie te organiseren naar de Heemtuin Malden met als doel een inventarisatie van de molluskenfauna. Na een voorverkenning door Bert Jansen en Bram bij de Vaate werd een inventarisatieplan gemaakt en werd er besloten om op 10 april 2010 deze inventarisatie te doen plaatsvinden. Hoewel deze datum vrij vroeg in het jaar is en het aantal volwassen mollusken waarschijnlijk nog beperkt, moest er toch

een goed beeld kunnen ontstaan van de soortenrijkdom van mollusken van het te inventariseren gebied. De deelnemers aan de inventarisatie werden verdeeld over de verschillende biotopen van de heemtuin. Door de deelnemers werden de waarnemingen zoveel mogelijk ter plaatse op zicht gedaan om het meenemen van levende beesten zoveel mogelijk te beperken. Naast deze waarnemingen werden een aantal bodemonsters meegenomen die thuis verder werden uitgezocht en verwerkt.

De tuin bestaat uit verschillende landschapstypen, akkertjes, heggen en bosgedeelten met daarin zowel loof- als naaldhout. Ook zijn aanwezig: een kruidentuin met daarin een kleine vierkante vijver, een groentetuin en een bijenstal.

Op het terrein ligt een ca. 30 jaar oud ven dat tijdens het vooronderzoek duidelijk aan het verlanden was. Tijdens de inventarisatie was men met het opschonen van dit ven begonnen. Vorig jaar is er ook een nieuw ven gegraven. De waterstand in beide vennen wordt in droge perioden op peil gehouden m.b.v. kraanwater. De pH-waarde van beide vennen was respectievelijk 5,5 en 6,5 voor het oude en nieuwe ven. In het oude ven werd een behoorlijke vegetatie van waterplanten aangetroffen. Het nieuwe ven was nog kaal. Tijdens het vooronderzoek werden in het nieuwe ven geen mollusken aangetroffen. Hoe anders was het tijdens de inventarisatie. Het ven bleek een zeer grote populatie Puntige blaashoren *Haitia*